

Bijlage bij het hoorcollege *De militaire identiteit van Nederland*

Inhoudsopgave

[Over Christ Klepp](#)

[Over Bob Kommer](#)

College 1. Historische blik op de Nederlandse militaire identiteit

[H1. Heeft Nederland een militair DNA? Het traditionele, vredelievende zelfbeeld](#)

[H2. De Nederlandse krijgshaftigheid door de eeuwen heen](#)

College 2. Huidige blik op de Nederlandse militaire identiteit

[H3. De krijgsmacht: cultuur, vechtbereidheid en de band met de politiek](#)

[H4. De maatschappij en de krijgsmacht: afspiegeling, zichtbaarheid en de omgang met helden](#)

College 3. Dienstplicht en militaire identiteit

[H5. Van Franse dienstplicht tot vrijgevochten leger: opkomst en vermaatschappelijking van de Nederlandse dienstplicht](#)

[H6. Verzet, nostalgie en de toekomst van de dienstplicht](#)

[Aanbevolen literatuur](#)

[Enkele video aanbevelingen](#)

[Colofon](#)

Christ Klep

Christ Klep studeerde aan de Stichting Opleiding Leraren in Utrecht (geschiedenis en Engels, 1982-1986), gevolgd door een studie aan de Universiteit Utrecht (specialisaties Oost-Europese studies en Ruslandkunde, contemporaine geschiedenis, internationale betrekkingen 1986-1988). Na een aantal jaren als docent te hebben gewerkt bij de Universiteit Utrecht (1988-1992), maakte hij de overstap naar het Instituut voor Militaire Geschiedenis (IMG, inmiddels NIMH) van het ministerie van Defensie. In 2001-2002 was hij onderzoeker bij het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (ING).

Sindsdien is Christ Klep freelance historicus-onderzoeker (onder andere voor het ministerie van Buitenlandse Zaken), universitair docent, consultant, publicist, tekstschrijver (onder andere voor de podcastserie *Oorlog op de flank*) en commentator in de media. Hij is columnist voor het tijdschrift *Maarten!* en vaste ontbijtgast bij het radioprogramma *De Ochtend*. Klep promoveerde in maart 2009 op het proefschrift *Somalië, Rwanda, Srebrenica. De nasleep van drie ontspoorde vredesmissies* (Amsterdam, 2009).

Christ Klep specialiseerde zich in militaire geschiedenis en defensievraagstukken. Maar ook de internationale betrekkingen, moderne geschiedenis en politiek-maatschappelijke vraagstukken hebben zijn belangstelling. Recente publicaties zijn: *De eerste TikTok-oorlog? Smartphone, drone, satelliet en de Oekraïne-oorlog* (2023), *We hebben alles onder controle. Risico en corona* (Amsterdam, 2022), *Van wereldmacht tot 'braafste jongetje.' Onze militaire identiteit door de jaren heen* (Amsterdam, 2019), *De oorlog van nu* (Amsterdam, 2018, met R. Bijkerk), *Dossier-JSF. Joint Strike Fighter, het megaproject, de politiek, de aankoop* (Amsterdam, 2014), *Uruzgan. Nederlandse militairen op missie, 2005-2010* (Amsterdam, 2011) en *Van Korea tot Kabul. De Nederlandse militaire deelname aan vredesoperaties sinds 1945* (Den Haag, 2005) (met R. van Gils).

Opgenomen i.s.m. Bob Kommer Studio's

Bob Kommer Studio's, opgericht in 1952, is één van de oudste geluidsstudio's van Nederland. Naast het verzorgen van geluid voor diverse natuur- en animatiefilms, doet Bob Kommer Studio's al meer dan 20 jaar het 6-kanaals surround geluid van Omniversum en andere IMAX-theaters in Europa. De studio wordt ook gebruikt voor o.a. het inspreken van luisterboeken en het opnemen van hoorcolleges.

Kijk voor meer informatie op www.bobkommer.com

Synopsis van het hoorcollege *De militaire identiteit van Nederland*

College 1. Historische blik op de Nederlandse militaire identiteit

H1. Heeft Nederland een militair DNA? Het traditionele, vredelievende zelfbeeld

Het college opent met Frederik de Grote's uitspraak dat Holland "vreedzaam is uit principe, krijgshaftig als het niet anders kan". De centrale vraag van dit drieluik over Nederlandse militaire identiteit is of Frederik de Grote gelijk heeft: wat is de militaire DNA van Nederland? De actualiteit van de vraag blijkt uit lage scores in opinieonderzoeken (Gallup 2014) en de discussie over de opschorting van de dienstplicht. Eerst wordt onderbouwd waarom de DNA-vraag zinvol is: militaire identiteit weerspiegelt nationale identiteit (Anderson: "verbeelde gemeenschap"), en de natiestaat is nog altijd de hoogste soevereine autoriteit. Na de routeplanner voor de drie colleges volgt het traditionele clichébeeld: Nederland als vredelievend, burgerlijk polderland (Huizinga, Wesseling, Davids, Hofstede's "feminiene natie"), verklaard uit geografie (delta, waterlinies) en geschiedenis (weinig oorlogsgeweld sinds 1815, neutraliteit, snelle nederlaag 1940, Hollanditis in de Koude Oorlog, Srebrenica en het "Karremansgevoel"). Dit beeld voedt zichzelf in een vicieuze cirkel en gaat samen met weinig aanzien voor militairen en een geringe animo voor Defensie als beleidsterrein.

H2. De Nederlandse krijgshaftigheid door de eeuwen heen

Tegenover het cliché plaatst Klep in zijn hoorcollege het revisionistische geluid van Defensie, officieren en militair-historici, die betogen dat Nederland wél degelijk uit oorlogsgeweld is geboren en Mars (oorlog) en Mercurius (handel) altijd hand in hand gingen. Argumenten: Nederlandse militaire innovaties (Drebbels onderzeeboot, de snorkel), het geduchte Staatse leger onder Maurits (contramars, discipline, PR) en de Staatse vloot (De Ruyter, de Tocht naar Chatham), de Napoleontische tijd (Grande Armée, Berezina) en Waterloo met de jonge Prins van Oranje, de meedogenloze koloniale oorlogen (Colijn, inheemse soldaten), en "vergeten" conflicten zoals Korea. Ook de vrijere, minder hiërarchische dienstplichtigen van de jaren zestig/zeventig worden gezien als anders-maar-niet-minder krijgshaftig. Het hoofdstuk sluit af met Wim Klinkerts synthese: Nederland vertoonde de normale reflexen van een natiestaat, maar was onwillig dit vol te houden in vreedstijd. Dit leidde tot een "schizofrene", halfslachtige militaire identiteit, met de open vraag of identiteit wel "half" kan zijn.

College 2. Huidige blik op de Nederlandse militaire identiteit

H3. De krijgsmacht: cultuur, vechtbereidheid en de band met de politiek

Dit hoofdstuk zoomt in op de krijgsmacht als hoofdrolspeler in het militaire-DNA-debat. Het schetst het imago (grofgebekt, conservatief) tegenover het democratische primaat van de politiek (Huntington's "objectieve politieke controle") en de eerder benoemde these van een schizofrene, verburgerlijkte krijgsmacht. Vervolgens worden de interne cultuurverschillen tussen Marine, Landmacht, Luchtmacht en Marechaussee besproken, verbonden door het "contract met onbeperkte aansprakelijkheid".

Centraal staat de vraag hoe de krijgsmacht zich naar buiten presenteert: van het brave tijdschrift *De Wacht* tot de overtuiging dat succes betekent nooit te hoeven vechten. Vechtbereidheid (Clausewitz) blijkt de eigenlijke essentie, zichtbaar in de spanning tussen vredesoperaties en vechtmisaties (Uruzgan, Dutch Approach), de discussie over "acceptabel risico", en het "Credo van de Krijger". Het hoofdstuk sluit af met de historische verhouding tussen politiek en militairen: De Ruyters loyaliteit, de Lockheed-affaire, het verlies van het koninklijk opperbevel en Nederland als "parlementsarmee".

H4. De maatschappij en de krijgsmacht: afspiegeling, zichtbaarheid en de omgang met helden

Dit hoofdstuk behandelt de relatie tussen maatschappij en krijgsmacht. Kernvraag: moet de krijgsmacht een afspiegeling zijn van de samenleving? Historisch was dat niet zo (vreemdelingenlegioenen, Harderwijk als "gootgat van Europa"), maar na de Koude Oorlog werd dit met de overgang van dienstplicht naar een beroepsleger wél een principieel punt.

Dit terwijl de moderne, individualistische maatschappij lastig aansluit bij de discipline-cultuur van Defensie (documentaires *De Uitverkorenen* en *Fokking Hell*). Diversiteit (vrouwen, multiculturaliteit, LHBTI+) blijkt lastiger te realiseren dan het streefbeeld. Ook zichtbaarheid komt aan bod: Nederlands' terughoudendheid met parades, defilés en militairen op straat. De omgang met militaire helden (Vuijsjes anti-helden, Van Speijk, Marco Kroon) illustreert de Nederlandse ambivalentie tussen bewondering en achterdocht, versterkt door de negatieve herwaardering van koloniale "helden" (Coen, Van Heutsz) na onderzoek naar dekolonisatiegeweld. Conclusie: de krijgsmacht is bewust géén pure afspiegeling van de maatschappij, maar Nederland accepteert pragmatisch haar bestaansrecht.

College 3. Dienstplicht en militaire identiteit

H5. Van Franse dienstplicht tot vrijgevochten leger: opkomst en vermaatschappelijking van de Nederlandse dienstplicht

Aan de hand van Rijk de Gooijers' lied over het beruchte oefenkamp *La Courtine* introduceert dit hoofdstuk de centrale vraag: heeft de dienstplicht de Nederlandse militaire identiteit versterkt of verzwakt? Klep schetst de herkomst van de dienstplicht in de Franse Revolutie (*levée en masse*), de invoering in Nederland vanaf 1810-1811 en de voortzetting door Willem I na 1815, met het onrechtvaardige lotings- en remplaçantenstelsel (tot 1898) en het kader-militieleger als goedkope opleidingsfabriek met grote mobilisatieoefeningen tijdens de Koude Oorlog. Militaire humor (De brave soldaat Švejk) doorbrak de sleur en ondermijnde de hiërarchie. Vervolgens komt de vergaande vermaatschappelijking van de jaren zestig en zeventig aan bod: de machtige vakbond VVDM, de Regeling Grondrechten voor Militairen, internationale bewondering en verbazing over het "shaggy army", parodieën als Majoor Kees door Paul van Vliet, twijfel over softheid tijdens de UNIFIL-missie in Libanon, en het beeld van verveling en zinloze werkverschaffing (Van Kooten en De Bie). Het hoofdstuk sluit af met de aankondiging van minister Ter Beek in 1993 om de dienstplicht op te schorten.

H6. Verzet, nostalgie en de toekomst van de dienstplicht

Dit laatste hoofdstuk opent met de tussenconclusie dat de dienstplicht altijd als noodzakelijk kwaad werd getolereerd, nooit als geliefd instituut. Het behandelt het praktische en principiële verzet: dienstweigering, ontduikingstrucs (S5, I5, geveinsde homoseksualiteit) en, als tegenwicht, Casper van den Broeks' lofzang op de jaren-tachtig-dienstplichtkrijgsmacht. Historische verzetsmomenten passeren de revue: het oproer van 1813, munitierij na de Eerste Wereldoorlog, massaal verzet tijdens de dekolonisatieoorlog en de beruchte strafdiner Nieuwersluis. Ook de ambivalente houding van de krijgsmacht zelf tegenover de opschorting komt aan bod, zoals het verlies van de dienstplicht als "school der natie" en de overgang naar een beroepsleger. Klep bespreekt vervolgens het terugkerende debat over heractivering: als opvoedingsmiddel voor "lastige jongeren" (Buma) versus als geopolitiek antwoord op Rusland en NAVO-onzekerheid, met de huidige wervingsinitiatieven. De collegereeks eindigt met de conclusie dat Nederland een pragmatisch, "schizofreen" militair land blijft: brede maar oppervlakkige steun, weinig continuïteit, maar toch ook een diepgewortelde militaire identiteit die niet snel verdwijnt.

Aanbevolen literatuur

Amersfoort, H., *Nederland, de weg kwijt. Over de teloorgang van de militaire strategie en de noodzaak van geschiedenis* (afscheidsrede Universiteit van Amsterdam, 10 maart 2016).

Anderson, B., *Imagined communities. Reflections on the origin and spread of nationalism* (2de ed., Londen/New York 1991).

Bijkerk, R., *Een korte oorlog. De slag om Nederland in mei 1940* (Amsterdam 2015).

Boot, C., *Het leger onder vuur. De Koninklijke Landmacht en haar critici, 1945-1989* (Amsterdam 2015).

Broek, C. van den, *Het beste leger. Verplicht soldaat in de jaren '80* (Soesterberg 2013).

Bruijn, J.R. en C.B. Wels (red.), *Met man en macht. De militaire geschiedenis van Nederland 1550-2000* (Amsterdam 2003).

Crevelde, M. van, *The culture of war* (New York 2009).

Groen, P. (red.), O. van Nimwegen, L. Sicking, R. Prud'homme van Reine en A. van Vliet, *De Tachtigjarige Oorlog. Van opstand naar geregelde oorlog 1568 – 1648* (Amsterdam 2013).

Hoffenaar, J. en B. Schoenmaker, *Met de blik naar het Oosten. De Koninklijke Landmacht 1945-1990* (Den Haag 1994).

Kamphuis, P.H. en B. Schoenmaker, '200 jaar Koninklijke Landmacht. Van blooded tot blooded,' *Militaire Spectator*, 183-4 (2018).

Klep, C. en R. van Gils, *Van Korea tot Kabul. De Nederlandse militaire deelname aan vredesoperaties sinds 1945* (Den Haag 2005).

Klep, C., *Somalië, Rwanda, Srebrenica. De nasleep van drie ontspoorde vredesmissies* (Amsterdam 2008).

Klinkert, W., *Van Waterloo tot Uruzgan. De militaire identiteit van Nederland* (inaugurele rede Universiteit van Amsterdam, 6 juni 2008).

Moelker, R., J. Noll en M. de Weger (red.), *Krijgsmacht en samenleving. Over de inzet van een geweldsinstrument: bestuurlijke, politieke en veiligheidsaspecten* (Amsterdam 2009).

Muller, E.R. et al (red.), *Krijgsmacht. Studies over de organisatie en het optreden* (Deventer 2017). Nederlands Instituut voor Militaire Geschiedenis, serie *Militaire geschiedenis van Nederland* (zes delen, Amsterdam 2021 -).

Oostindie, G., B. Schoenmaker en F. van Vree (red.) – *Over de grens: Nederlands extreem geweld in de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog, 1945-1949* (Amsterdam University Press, 2022)

Schoenmaker, B., *Vredesoperaties en de terugkeer van de oorlog* (inaugurele rede Universiteit Leiden, 29 oktober 2012).

Vuijsje, H., *Wij waren geen soldaat. Het leger was voor losers* (Amsterdam 2023).

Enkele video aanbevelingen

- [De sketch van Majoor Kees](#), van Paul van Vliet uit 1971
- [De dienstplicht sketch](#) van Van Kooten & De Bie uit 1989
- [Toegangspagina](#) tot diverse wervingsspotjes van defensie
- [Filmcollectie](#) van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)
- [Wervingsfilm](#) van de afdeling personeelsvoorziening over het dienstvak der Intendance uit 1981

Colofon

Home Academy geeft hoorcolleges uit voor thuis en onderweg. Direct te downloaden of onbeperkt te beluisteren in de Home Academy Club. Interessante onderwerpen, van geschiedenis tot natuurwetenschappen, voorgedragen door boeiende sprekers. Zo kan je kennis opdoen in de auto, in de trein, op de fiets of thuis op de bank. Download de Home Academy app voor het beluisteren van onze hoorcolleges op een mobiel of tablet.

Kijk verder op www.home-academy.nl

Uitgave	Home Academy Publishers Middelblok 81 2831 BK Gouderak Tel: 0182 – 370001 E-mail: info@home-academy.nl
----------------	--

Opname	Bob Kommer (Den Haag, juni 2026)
Stem Inleiding	F.C. van Nispen tot Sevenaer
Mastering	Frits de Bruijn
Vormgeving	Floor Plikaar

© Hoorcollege Copyright 2026 Home Academy Publishers B.V.

ISBN 978 90 8530 310 7

NUR 686, 77, 78

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, uitgeleend, verhuurd, uitgezonden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door (foto)kopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijk toestemming van de uitgever.

Het is niet toegestaan om (delen van) deze publicatie te gebruiken voor het trainen, ontwikkelen of verbeteren van kunstmatige intelligentie (AI), machine learning of vergelijkbare technologieën, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.